

**[Kamerstuknummer] Voorstel van wet van het lid Dral houdende wijziging van de
Wet op de naburige rechten in verband met de invoering van
een nieuwe naburig recht met betrekking tot deepfakes van
personen (Wet naburig recht deepfakes van personen)**

Nr. 3

MEMORIE VAN TOELICHTING

I. ALGEMEEN

1. Inleiding

Mensen moeten in beginsel zelf kunnen bepalen of en hoe hun stem en beeltenis worden gebruikt. Dit geldt temeer als er met artificiële intelligentie een deepfake van hun stem of beeltenis wordt gemaakt zonder dat zij hiervoor toestemming hebben gegeven. Dat is voor de initiatiefnemer de kern van dit wetsvoorstel. De gevaren en risico's van het gebruik van deepfakes van personen zonder toestemming van de betrokkene zijn groot en nemen snel toe.¹ Experts maakten in 2021 de inschatting dat over zes jaar 90% van alle online content digitaal is gemanipuleerd.² De afgelopen jaren hebben we gezien dat er grote risico's kleven aan nieuwe toepassingen van deepfakes. Fraude, verspreiding van desinformatie over publieke figuren, en seksuele deepfakes zijn toepassingen waar we als samenleving ook de komende jaren veel uitdagingen tegemoet zullen zien. Tegen seksuele deepfakes wordt inmiddels bescherming geboden via het Wetboek van Strafrecht.³ Het is bij de aanpak van dergelijke deepfakes vooral een kwestie van snel handhaven en adequaat toezicht hierop.

Veel toepassingen van deepfaketechnologie bieden ook kansen. Zo worden deepfakes al steeds vaker commercieel ingezet en bieden daarmee ook nieuwe mogelijkheden voor uitvoerend kunstenaars in de entertainmentindustrie, zoals acteurs en artiesten. Denk hierbij bijvoorbeeld aan de deepfakes die zijn ingezet door ABBA⁴ en Kiss.⁵ Het is daarbij wel van belang dat zij zeggenschap houden over het gebruik van hun stem of beeltenis en een billijke vergoeding ontvangen. De maatschappelijke zorg over het gebruik van deepfakes van hun stem en uiterlijk zonder toestemming is, met name onder acteurs, artiesten en alle andere uitvoerende kunstenaars groot.⁶ Deze zorg over het verlies van zeggenschap houdt verband met een gebrek aan rechtszekerheid. Dit wetsvoorstel beoogt die rechtszekerheid te vergroten door de wet op de naburige rechten bij de tijd te brengen.

¹ B. van der Sloot, Y. Wagenveld & B.J. Koops, Deepfakes: de juridische uitdagingen van een synthetische samenleving, Tilburg November 2021.

² B. van der Sloot, Y. Wagenveld & B.J. Koops, Deepfakes: de juridische uitdagingen van een synthetische samenleving, Tilburg November 2021.

³ Artikel 139h Sr. Zie daarover M.L.R. Goudsmit Samaritter, 'Deepfake pornografie: neppe foto's, echte afbeeldingen', AA20240497.

⁴ <https://nos.nl/artikel/2430381-nieuwe-abba-show-in-premiere-hologrammen-jaar-lang-te-zien-in-londen>.

⁵ <https://nos.nl/artikel/2500158-kiss-verder-als-hologrammen-we-worden-onsterfelijk>.

⁶ 'Herman van Veen slaat alarm om diefstal eigen stem, Tweede Kamer wil ingrijpen bij AI-app Udio', Algemeen Dagblad, 7 mei 2024, <https://www.ad.nl/show/herman-van-veen-slaat-alarm-om-diefstal-eigen-stem-tweede-kamer-wil-ingrijpen-bij-ai-app-udio~a442421f/>.

2. Hoofdpijnen van het wetsvoorstel

De bescherming die het Nederlandse en Europees recht op dit moment biedt tegen ongeoorloofd gebruik van deepfakes is onvoldoende. Het is onvoldoende duidelijk, onvoldoende samenhangend en onvoldoende kenbaar voor burgers. Hetzelfde geldt voor de mogelijkheid om gewenst gebruik van deepfakes onder voorwaarden toe te staan. Deze problematiek speelt zowel bij levende personen als – in nog sterkere mate – bij overleden personen van wie deepfakes worden gemaakt.⁷

Met dit voorstel tot introductie van een nieuw naburig recht met betrekking tot deepfakes krijgt iedere artiest en ieder ander natuurlijk persoon, alsmede diens nabestaanden, het recht om het vervaardigen, gebruiken en verspreiden van deepfakes van hun stem of uiterlijk te verbieden of toe te staan.⁸ Voor de definitie van deepfake wordt aangesloten bij de definitie zoals deze wordt gebruikt in de Europese AI-Verordening ([EU nr. 2024/1689](#)). Het wetsvoorstel wijzigt de Wet op de naburige rechten. Voor de formulering is aangesloten bij de bescherming van uitvoerende kunstenaars, maar is daartoe niet beperkt: het recht geldt voor eenieder. Het verbodsrecht is slechts beperkt overdraagbaar en kan na het overlijden van de betrokkene wel tot maximaal zeventig jaar na de dood worden uitgeoefend door diens nabestaanden of door een ander bij testament aangewezen (rechts)persoon. Het opzettelijk vervaardigen en verspreiden van deepfakes zonder toestemming van de betrokkene wordt expliciet strafbaar gesteld. Gebruik van deepfakes voor satire blijft toegestaan op grond van de overeenkomstige toepassing van art. 10, onderdeel j, van de Wet op de naburige rechten, mits aan de in artikel 50 van de AI-verordening opgenomen transparantieplicht wordt voldaan. De andere beperkingen die op grond van art. 10 van de Wet op de naburige rechten van toepassing zijn op andere naburige rechten zijn eveneens van toepassing op dit nieuwe naburig recht.

Initiatiefnemer beoogt met het wetsvoorstel bij te dragen aan het creëren van rechtszekerheid en handvatten te bieden voor rechters voor de beoordeling van geschillen waarin de geoorloofdheid van het gebruik van deepfakes zonder toestemming van de betrokken persoon ter discussie staat. Hierbij is het voor de initiatiefnemer voorstelbaar en ook wenselijk dat op termijn op Europees niveau regels worden gemaakt. Dit laat echter onverlet dat de wetgever eenieder, waaronder alle uitvoerend kunstenaars zoals acteurs en artiesten, juridisch beter kan beschermen tegen ongeoorloofd gebruik van deepfakes.

3. Verhouding tot andere wet- en regelgeving

3.1 Het portretrecht

Het portretrecht is vastgelegd in de artikelen 19-21 en 35 van de Auteurswet en sluit niet in voldoende mate aan bij de razendsnelle opkomst van deepfakes van personen. Zo maakt het portretrecht een onduidelijk en verwarrend onderscheid tussen portretten die in opdracht zijn gemaakt en portretten die niet in opdracht zijn gemaakt. De bescherming voor portretten in opdracht is in de tijd beperkt tot 10 jaar na de dood van de geportretteerde. De duur van het portretrecht ten aanzien van portretten niet in opdracht, – waar deepfakes van personen onder de meeste omstandigheden onder kunnen worden geschaard – is na de dood van de overleden geportretteerde onduidelijk. Het is voor nabestaanden op grond van het portretrecht niet duidelijk hoe rechters zullen oordelen over het gebruik van deepfakes van overleden

⁷ D.J.G. Visser, 'Verdergaan als hologram', *Auteursrecht* 2024/1, p. 4–7.

⁸ Vgl. Visser, 'Deepfakes onder een naburig recht', *Mediaforum*, 2024(5), p. 138-140.

personen. Het portretrecht beschermt bovendien niet tegen *voice clones*.⁹ Dit zijn met AI gegenereerde audiodeepfakes, kortgezegd stemmen die worden gebruikt om spraak te creëren die de originele persoon nooit heeft uitgesproken. Het portretrecht biedt geen bescherming tegen het ongeoorloofd gebruik van *voice clones*.

3.2 Gegevensbeschermingsrecht

Deepfakes van personen, waaronder *voice clones*, zijn ook als persoonsgegevens aan te merken en vallen daarmee onder de Algemene verordening gegevensbescherming (AVG).¹⁰ Welke verwerking in de vorm van een deepfake als onrechtmatig geldt en toestemming behoeft, is evenwel in de praktijk onduidelijk. De AVG vereist in artikel 6, eerste lid, dat er sprake is van toestemming (sub a) of dat de verwerking ‘noodzakelijk is voor de behartiging van de gerechtvaardigde belangen van de verwerkingsverantwoordelijke of van een derde, behalve wanneer de belangen of de grondrechten en de fundamentele vrijheden van de betrokkene die tot bescherming van persoonsgegevens nopen, zwaarder wegen dan die belangen’. De Uitvoeringswet Algemene verordening gegevensbescherming (UAVG) kent conform artikel 85 AVG in artikel 43 UAVG een uitzondering voor ‘journalistieke doeleinden en ten behoeve van academische, artistieke of literaire uitdrukkingsvormen’, zonder dat duidelijk is in de rechtspraktijk wat dit voor deepfakes van personen betekent. In de praktijk betekent dit evenwel dat de Autoriteit Persoonsgegevens (AP) bij de handhaving van de AVG zeer terughoudend is ten aanzien van ieder gebruik in de context van journalistieke, artistieke of literaire uitdrukkingsvormen. De AP maakt op haar website duidelijk dat het verspreiden van deepfakes vaak een ongeoorloofde verwerking van persoonsgegevens zal zijn waar de betrokkene bezwaar tegen kan maken.¹¹ Omdat het om onjuiste persoonsgegevens gaat en het belang van de betrokkene ‘waarschijnlijk zwaarder [zal] wegen dan het belang van de maker van de deepfake’. De AP signaleert ook dat dit voor bekende Nederlanders anders kan liggen. De (op sommige punten onduidelijke) bescherming die de AVG biedt, geldt in het geheel niet voor overleden personen en hun nabestaanden.

3.3 De AI-verordening

De Europese verordening artificiële intelligentie (hierna AI-verordening) heeft in lijn met het wetsvoorstel het doel de grondrechten van burgers te beschermen en innovatie op het gebied van AI te stimuleren. In dat kader is er in de AI-verordening terecht in artikel 50 een transparantieplichting opgenomen. De AI-verordening stelt echter geen regels over de toelaatbaarheid van het gebruik van deepfakes van personen.¹² Het is dus op grond van de AI-verordening niet duidelijk in welke mate burgers, overledenen en hun nabestaanden, voldoende zeggenschap kunnen (blijven) uitoefenen over hun beeltenis of stem.

3.4 De huidige wet op de naburige rechten

Het naburige recht van uitvoerende kunstenaars kan mogelijk worden ingezet tegen deepfakes, maar alleen wanneer de deepfake wordt gebruikt bij de uitvoering van een werk

⁹ Etienne Valk, ‘Rechtsbeschermingsmogelijkheden van het stemgeluid onder Nederlands portretrecht in de context van audio deepfakes’, AA20230627.

¹⁰ Rb. Midden-Nederland 9 januari 2020, ECLI:NL:RBMNE:2020:24, *AMI* 2020 3/4, nr. 7, m.nt. A.M. van Aerde (Stemfragment).

¹¹ <https://www.autoriteitpersoonsgegevens.nl/themas/internet-slimme-apparaten/beeldmateriaal/deepfakes>.

¹² Verordening (EU) 2024/1689 van het Europees Parlement en de Raad van 13 juni 2024 tot vaststelling van geharmoniseerde regels betreffende artificiële intelligentie en tot wijziging van de Verordeningen (EG) nr. 300/2008, (EU) nr. 167/2013, (EU) nr. 168/2013, (EU) 2018/858, (EU) 2018/1139 en (EU) 2019/2144, en de Richtlijnen 2014/90/EU, (EU) 2016/797 en (EU) 2020/1828 (verordening artificiële intelligentie).

van letterkunde, wetenschap of kunst.¹³ Bescherming van uitvoeringen van teksten die niet voor auteursrechtelijke bescherming in aanmerking kunnen komen is niet mogelijk op basis van het naburig recht van de uitvoerend kunstenaar.¹⁴

3.5 Bescherming tegen onrechtmatige daad.

In het Nederlandse civiele recht is het altijd mogelijk om een beroep te doen op de bescherming tegen de onrechtmatige daad (art. 6:162 BW), al dan niet in combinatie met andere rechtsgronden. Dat is evenwel een vage en ruime norm waarvan nooit op voorhand duidelijk is dat deze van toepassing is en die geen enkele rechtszekerheid biedt. Bovendien moet er voor bescherming tegen onrechtmatige daad altijd schade worden aangetoond. Ook de beschermingsduur ervan is altijd onduidelijk. Bij schending van het nieuwe naburig recht zoals voorgesteld met het onderhavige wetsvoorstel geldt een veel duidelijker norm.

4. Verhouding tot Internationaal en Europees recht

Het Europees recht laat de introductie van een nieuw naburig recht met betrekking tot deepfakes toe, zolang geen afbreuk wordt gedaan aan de rechten en nabuurrechtelijke beperkingen die op Europees niveau gelden. Een nieuw naburig recht vormt een invulling en uitwerking van het algemene recht op privacy en zelfbeschikking, zoals onder andere vastgelegd in artikel 8 van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens en artikel 8 van het Handvest van de Grondrechten van de Europese Unie. Nederland kan een voortrekkersrol vervullen bij de invulling hiervan.

5. Financiële en uitvoeringsconsequenties

De introductie van een naburig recht met betrekking tot deepfakes van personen heeft naar verwachting geen noemenswaardige structurele gevolgen voor de rijksbegroting. Voor zover de invoering beperkte incidentele uitgaven met zich meebrengt, zullen deze uitgaven worden gedekt binnen de bestaande kaders van de rijksbegroting.

Het wetsvoorstel heeft naar verwachting ook geen financiële gevolgen voor de hoogte van bestaande (licentie-, wettelijke en collectieve) vergoedingen. Het is aannemelijk dat het gebruik van deepfakes van personen in de plaats komt van het gebruik van echte beelden en geluidsopnames van uitvoerende kunstenaars. Vergoeding voor de toestemming voor het gebruik van deepfakes komt dan ook in de plaats van de vergoeding voor het gebruik van echte beelden en opnames. Er is dus sprake van vervanging van gebruik en vervanging van vergoeding. Een stijging van de prijs van informatieproducten en eventueel daarop van toepassing zijnde bestaande (licentie-, wettelijke en collectieve) vergoedingen vanwege de invoering van dit naburig recht, ligt daarom niet voor de hand.

Adviezen en Consultatie

PM

¹³ Richard Trouborst, Charlotte Vrendenburg & Dirk Visser, 'Nep echt onder het naburig recht', *Nederlands Juristenblad* 2022/2, p. 101–110.

¹⁴ Hof Amsterdam 3 april 2008, ECLI:NL:GHAMS:2008:BC8835, *IER* 2008/75 m.nt. JMBS, *AMI* 2008, p. 121 (kort), bevestigend Rb. Amsterdam 15 november 2006, ECLI:NL:RBAMS:2006:AZ5837, *AMI* 2007/2 m.nt. DJGV, *IER* 2007/55 m.nt. Hoogenraad (*Banks/Q-Music; Ingesproken verkeersinformatie*) (fragmenten als 'Er zijn op dit moment' en 'Files met een totale lengte van' zijn niet auteursrechtelijk beschermd. Ook geen onrechtmatige daad aangenomen).

Handhavingsaspecten

In beginsel is het aan de rechthebbende zelf en zijn individuele en/of collectieve belangenbehartigers om inbreuken op intellectuele eigendomsrechten, waaronder naburige rechten, civielrechtelijk te handhaven. Dit geldt ook voor het nieuwe naburige recht. Strafrechtelijke handhaving door het OM is evenwel ook mogelijk en ten aanzien van zeer ernstige gevallen wenselijk. Tot slot is niet op voorhand uitgesloten dat handhaving via het bestuursrecht zal geschieden door een bestuursrechtelijke autoriteit.

6. Gevolgen voor Bonaire, Sint Eustatius en Saba

De Wet op de naburige rechten geldt niet voor Bonaire, Sint Eustatius en Saba. Dit wetsvoorstel blijft derhalve zonder gevolgen voor de BES.

7. Inwerkingtreding

De initiatiefnemer kiest voor inwerkingtreding van het wetsvoorstel te laten plaatsvinden op een bij koninklijk besluit te bepalen tijdstip, dat voor de verschillende artikelen of onderdelen daarvan verschillend kan worden vastgesteld. Naar verwachting zal bij de inwerkingtreding van de wet het beleid inzake de vaste verandermomenten en de minimum-invoeringstermijn in acht worden genomen. De initiatiefnemer heeft niet gekozen voor overgangsrecht. Aldus heeft het wetsvoorstel onmiddellijke werking.

II. ARTIKELSGEWIJS

Artikel I, onderdeel A (Artikel 1 sub w. [definitie])

Hierin wordt een definitie van het begrip deepfake van een persoon toegevoegd aan artikel 1 van de Wet op de naburige rechten. De definitie is ontleend aan de definitie van deepfake in artikel 3, onderdeel 60, van de AI Act, maar is daarbij vanuit de inhoud van het naburig recht afgebakend tot deepfakes van natuurlijke personen. De definitie in de AI Act ziet namelijk ook op deepfakes van “voorwerpen, plaatsen, entiteiten of gebeurtenissen”. Dit valt buiten de reikwijdte van dit wetsvoorstel.

De definitie bestaat uit de volgende kernelementen: 1) het moet gaan om met artificiële intelligentie gegenereerd beeld- audio- of videomateriaal, 2) het materiaal moet een gelijkenis vertonen met een natuurlijk persoon en 3) de gelijkenis moet dusdanig zijn dat deze door andere personen ten onrechte voor authentiek of waarheidsgetrouw kan worden gezien.

Ad 1. Het moet gaan om beeld-, audio- of videomateriaal dat door AI-software is gegenereerd. Met behulp van zogeheten generatieve artificiële intelligentie is software in staat tekst, afbeeldingen, video's, computercode of andere gegevens te genereren met behulp van generatieve modellen, vaak als reactie op ingetypte opdrachten. Deze generatieve AI-modellen leren de patronen en de structuur van hun trainingsgegevens en genereren vervolgens nieuwe gegevens met vergelijkbare kenmerken.

Ad 2. Het door AI-software gegenereerd materiaal moet een gelijkenis vertonen met een natuurlijk persoon. Hierbij is niet relevant of de persoon nog leeft of niet. Voor het kunnen uitoefenen van de rechten met betrekking tot de deepfake is wel van belang of de persoon nog

leeft. Bij leven kan hij de rechten zelf uitoefenen, na zijn overlijden worden de rechten uitgeoefend door zijn nabestaanden, tenzij hij bij testament een andere (rechts)persoon heeft aangewezen.

Ad 3. De gelijkenis moet dusdanig zijn dat degene die het materiaal ziet of beluistert ten onrechte kan denken dat hij te maken heeft met de persoon in kwestie. Beeldmateriaal waarbij duidelijk is dat de getoonde of te beluisteren handelingen niet zijn verricht door de persoon in kwestie vallen dus buiten het bereik van het wetsvoorstel. Denk hierbij bijvoorbeeld aan karikaturen van personen, cartoonfiguren of andere afbeeldingen waarbij gebruik is gemaakt van een dusdanig filter dat het voor een eenieder duidelijk is dat het niet de persoon zelf is. Overigens ziet de authenticiteit of waarheidsgetrouwheid op de afbeelding van de persoon in kwestie niet op deze situatie. Een afbeelding van een overleden persoon bij een gebeurtenis na zijn overlijden is per definitie niet waarheidsgetrouw. Denk hierbij aan een optreden van de deepfake van André Hazes (senior :-)) bij een kampioenschap van Ajax in 2026. Objectief beschouwd zal mogen worden aangenomen dat omstanders weten dat André Hazes senior is overleden en dat de opname dus niet waarheidsgetrouw is.

Artikel I, onderdeel B (Artikel 2b [H1A Aw van overeenkomstige toepassing: dwingendrechtelijke vergoedingsaanspraken])

Via deze aanpassing van artikel 2b van de Wet op de naburige rechten wordt het auteurscontractenrecht van hoofdstuk 1a van de Auteurswet van overeenkomstige toepassing verklaard op deepfakes van personen. Dit houdt in dat als de persoon op wie de deepfake betrekking heeft met een derde een overeenkomst sluit om de deepfake te exploiteren, hij aanspraak kan maken op de bescherming die de maker wanneer hij exploitatiebevoegdheid verleent aan een exploitant kan ontlenen aan dit hoofdstuk. Zo heeft deze persoon recht op een contractuele billijke vergoeding (artikel 25c, van de Auteurswet) en in geval van een bestseller een aanvullende billijke vergoeding (artikel 25d van de Auteurswet). Verder heeft hij recht op informatie over de exploitatie ingevolge de zogeheten transparantieplicht (artikel 25ca van de Auteurswet) en kan hij de overeenkomst ontbinden indien de exploitatie achterwege blijft via de zogeheten non-usus-bepaling (artikel 25e van de Auteurswet). Tot besluit zijn bedingen die voor een onredelijk lange of onvoldoende bepaalde termijn aanspraken op exploitatie van toekomstige werken geven, vernietigbaar en kan de persoon op wie de deepfake betrekking heeft bepalingen uit de exploitatieovereenkomst die voor hem onredelijk bezwarend zijn vernietigen op grond van artikel 25f van de Auteurswet. Bij geschillen over de exploitatieovereenkomst met betrekking tot voornoemde bepalingen kan hij terecht bij de Geschillencommissie Auteurscontractenrecht (artikel 25g van de Auteurswet). Tot besluit bepaalt artikel 25h van de Auteurswet dat van het bepaalde in hoofdstuk 1a geen afstand kan worden gedaan.

Artikel I, onderdeel C (Artikel 4 [filmrechtregeling en -vergoeding Aw van overeenkomstige toepassing])

Via deze aanpassing van artikel 4 van de Wet op de naburige rechten wordt het filmauteursrecht uit de Auteurswet van overeenkomstige toepassing. Hierdoor is onder meer het vermoeden van overdracht van artikel 45d, eerste lid, van de Auteurswet van toepassing op de in dat artikel genoemde exploitatierechten ten aanzien van een film waarin een deepfake is opgenomen die met toestemming van de betrokken natuurlijk persoon is vervaardigd als bijdrage voor de totstandkoming van de film. Dit houdt in dat deze rechten na voltooiing van

het filmwerk aan de filmproducent toekomen tenzij er schriftelijk andere afspraken zijn gemaakt. Na overdracht van rechten is de filmproducent aan degene wiens beeltenis of stem is gebruikt in de deepfake voor de exploitatie een (proportionele) billijke vergoeding verschuldigd.

Exploitatierechten met betrekking tot deepfakes zijn in beginsel niet vatbaar voor overdracht. Ten aanzien van deepfakes die vervaardigd worden ten behoeve van een bepaald filmwerk of een fonogram geldt een uitzondering. Voor een nadere toelichting wordt verwezen naar de toelichting bij onderdeel E.

Artikel I, onderdeel D (Artikel 7c [inhoud van het nieuwe recht])

In het voorgestelde artikel 7c van de Wet op de naburige rechten wordt het nieuwe naburige recht met betrekking tot deepfakes van personen vastgelegd. Het naburig recht zal gelden voor eenieder, dus voor iedere natuurlijke persoon. Niet alleen uitvoerende kunstenaars (die een werk van letterkunde, wetenschap of kunst uitvoeren), maar ieder natuurlijk persoon heeft recht en belang om tegen deepfakes van zijn persoon te worden beschermd en daar zeggenschap over te hebben.

Het eerste lid van het artikel is gemodelleerd naar het naburig recht van de uitvoerend kunstenaar uit artikel 2 van de Wet op de naburige rechten. Dit houdt in dat eenieder het exclusieve recht heeft om toestemming te verlenen voor:

- a. het vervaardigen van een deepfake van zijn persoon.
- b. het reproduceren van een deepfake van diens persoon;
- c. het verkopen, verhuren, uitlenen, afleveren of anderszins in het verkeer brengen van een deepfake van diens persoon, of van een reproductie daarvan dan wel het voor die doeleinden invoeren, aanbieden of in voorraad hebben.
- d. het uitzenden, het openbaar maken door middel van doorgeven via de kabel of langs andere weg, het beschikbaar stellen voor het publiek of het op een andere wijze openbaar maken van een deepfake van diens persoon of een reproductie daarvan.

Op de rechten genoemd in onderdeel c is artikel 2, tweede tot en met vijfde lid, van de Wet op de naburige rechten van overeenkomstige toepassing. Dit houdt in dat de leenrechtexceptie van overeenkomstige toepassing is en personen op wie de deepfake betrekking heeft, aanspraak kunnen maken op een leenrechtvergoeding onder de in deze bepalingen gestelde voorwaarden. Ook hier is sprake van vervanging van gebruik en vervanging van vergoeding.

Op de rechten genoemd in onderdeel d is artikel 2, zevende tot en met het negende lid, van de Wet op de naburige rechten van overeenkomstige toepassing. Dit houdt onder meer in dat de in die bepalingen opgenomen regelingen met betrekking tot openbaarmaking van uitvoeringen ook van toepassing zijn op openbaarmaking van materiaal waarin een deepfake is verwerkt. Er is ook hier sprake van vervanging van gebruik en vervanging van vergoeding.

Het tweede lid is gemodelleerd naar het recht van de uitvoerend kunstenaar uit artikel 5. Dit artikel geeft aan welke rechten ook na een overdracht toekomen aan de persoon op wie de deepfake betrekking heeft. Hij kan, anders dan de uitvoerend kunstenaar waarvoor de rechten enkel bij overdracht gelden, bij het verlenen van een licentie al aanspraak maken op deze rechten.

Artikel I, onderdeel E (Artikel 9 [niet overdraagbaar, uitoefening na overlijden])

In het voorgestelde artikel 9, vierde lid, van de Wet op de naburige rechten wordt vastgelegd dat het naburig recht ten aanzien van het vervaardigen van een deepfake van een persoon niet overgaat bij erfopvolging, slechts beperkt overdraagbaar is en niet vatbaar is voor beslag. De achtergrond hiervan is dat dit recht zodanig verbonden is met de weergegeven persoon, dat het niet wenselijk is dat die dit recht volledig verliest door overdracht aan een derde en daarmee de zeggenschap over de weergave van diens eigen persoonskenmerken helemaal zou verliezen. Voor de overige rechten geregeld in artikel 7c geldt dat deze eveneens niet overdraagbaar zijn tenzij de deepfake is vervaardigd als bijdrage aan een filmwerk of als bijdrage aan een fonogram. ‘Fonogram’ is de wettelijke term voor een nabuurrechtelijk beschermde geluidsopname als gedefinieerd in art. 1 sub c WNR. Op grond van artikel 9, zesde lid, zijn deze rechten wel vatbaar voor overdracht. Hierdoor wordt het vermoeden van overdracht van toepassing en kunnen de exploitatierechten geconcentreerd worden bij de producent van het filmwerk. Via een overdracht van rechten aan de fonogrammenproducent kunnen de verbodsrechten ten aanzien van geluidsopnames effectief worden gehandhaafd. Hierbij geldt wel dat de mogelijkheid tot overdracht beperkt moet worden tot die rechten die noodzakelijk zijn voor of ten behoeve van de exploitatie van het filmwerk of het fonogram, met name alle vormen van exploitatie van en publiciteit voor het filmwerk of het fonogram. Ook kan de overdracht uitsluitend betrekking hebben op de met toestemming vervaardigde deepfake als onderdeel van het filmwerk of fonogram. Het is dus niet toegestaan om, bijvoorbeeld ter promotie van een filmwerk of fonogram, zonder toestemming van de betrokkene andere deepfakes te maken. De regel dat het recht niet vatbaar is voor beslag is geïnspireerd op art. 2, vierde lid, van de Auteurswet.

De regel dat toestemming voor vervaardiging of gebruik schriftelijk dient te geschieden en slechts die bevoegdheden omvat die in de schriftelijke toestemming staan vermeld of die uit de aard en de strekking ervan noodzakelijkerwijs voortvloeien, is er op gericht om eenieder tegen onverhoedse of te ruime en onbedoelde toestemming voor gebruik van deepfakes van personen te beschermen. Deze regel is geïnspireerd door art. 2, derde lid, van de Auteurswet. Het ligt voor de hand dat de met betrekking tot dit leerstuk ontwikkelde jurisprudentie van overeenkomstige toepassing is op dit artikel.

Na het overlijden van de persoon wiens beeltenis of stem is gebruikt voor de deepfake wordt het recht krachtens het voorgestelde artikel 9, vijfde lid, uitgeoefend door een bij testament of codicil aangewezen, en bij gebreke daaraan door de nabestaanden. Hierop is artikel 25a, eerste lid, van de Auteurswet van overeenkomstige toepassing. In dit artikel worden als nabestaanden aangemerkt de ouders, de echtgenoot/geregistreerde partner en de kinderen. Bij gebreke van een testamentaire aanwijzing kan het voorkomen dat de rechten toekomen aan meerdere personen. De aan hen toekomende bevoegdheden kunnen zelfstandig door ieder van hen worden uitgeoefend. Bij verschil van mening kan de rechter een voor hen bindende beslissing nemen. De mogelijkheid om bij testament een (rechts)persoon aan te kunnen wijzen, is geïnspireerd door art. 5, tweede lid, van de Wet op de naburige rechten en art. 25, tweede lid, van de Auteurswet.

Zoals hiervoor vermeld wordt in het voorgestelde artikel 9, zesde lid, van de Wet op de naburige rechten vastgelegd dat, de rechten met betrekking tot het reproduceren of openbaar maken van een met toestemming voor een bepaald filmwerk of een bepaald fonogram vervaardigde deepfake van een persoon wel vatbaar zijn voor overdracht aan de producent van dat filmwerk of dat fonogram. Dit is in afwijking van de hoofdregel van niet-overdraagbaarheid in het voorgestelde vierde lid. Deze afwijking beoogt ten aanzien van

filmwerken en fonogrammen alle rechten in één hand te doen berusten, te weten bij de producent. Dit geldt nadrukkelijk alleen voor een deepfake van een persoon die met toestemming van die persoon voor het filmwerk of het fonogram is vervaardigd. De overdracht omvat alleen de rechten die noodzakelijk zijn voor of ten behoeve van de exploitatie van het filmwerk of het fonogram waarvoor de deepfake is vervaardigd. Tegenover deze overdracht staan de billijke vergoedingsaanspraken van de artikelen 45d en 45da van de Auteurswet en die van art. 25c en 25d van de Auteurswet, die via artikel 4, tweede lid, respectievelijk via artikel 2b van de Wet op de naburige rechten van overeenkomstige toepassing zullen zijn.

Artikel I, onderdeel F (Artikel 10 [beperkingen algemeen])

Via deze aanpassing van artikel 10 van de Wet op de naburige rechten worden de beperkingen die op grond van die bepaling van toepassing zijn op andere naburige rechten ook van toepassing op dit nieuwe naburige recht.

Artikel I, onderdeel G (Artikel 11 [thuis kopie exceptie])

De beperking in artikel 11 van de Wet op de naburige rechten op grond waarvan het onder voorwaarden toegestaan is een kopie te maken van nabuurrechtelijk beschermd materiaal voor eigen oefening, studie of gebruik en de daarmee samenhangende wettelijke thuis kopieheffing vastgelegd in artikel 16c van de Auteurswet, wordt van overeenkomstige toepassing op dit nieuwe naburige recht met betrekking tot met toestemming van de betrokkene vervaardigde deepfakes van een persoon. Er is daarbij sprake van vervanging van gebruik en vervanging van vergoeding.

Het is dus niet toegestaan om zelf voor eigen gebruik deepfakes van personen te vervaardigen. Het gaat uitsluitend om reproducties van rechtmatig vervaardigde deepfakes van personen die onderdeel uitmaken van films of geluidsopnames voor privé gebruik.

Artikel I, onderdeel H (Artikel 12 [beschermingsduur])

Via deze wijziging worden drie nieuwe leden toegevoegd aan artikel 12 van de Wet op de naburige rechten waarin de beschermingsduur van de rechten met betrekking tot deepfakes van artikel 7c, is geregeld. Ingevolge artikel 12, achtste lid, geldt als hoofdregel dat de maximale beschermingsduur zeventig jaar bedraagt, te rekenen van de 1e januari van het jaar, volgende op het sterfjaar van de natuurlijke persoon op wie de deepfake betrekking heeft. Indien deze persoon nalaat een testamentaire (rechts)persoon aan te wijzen, zullen de rechten in praktische zin veelal eerder vervallen. Indien binnen de termijn van zeventig jaar de (laatste) nabestaanden of de aangewezen persoon of personen overlijden, komt het niet tot uitoefening van het recht vanwege het ontbreken van rechthebbenden. Voor de beschermingsduur is aansluiting gezocht bij de Europees voorgeschreven bescherming van het auteursrecht die duurt tot zeventig jaar na de dood van de auteur.

Voor deepfakes die met toestemming zijn vervaardigd voor filmwerken geldt een afwijkende regeling. Op grond van het artikel 12, negende lid, van de Wet op de naburige rechten vervallen de rechten, bedoeld in artikel 7c, in afwijking van het in het achtste lid bepaalde, ten aanzien van die deepfake gelijktijdig met het auteursrecht op dat filmwerk. Blijkens artikel 40 van de Auteurswet vervalt het auteursrecht op een filmwerk door verloop van 70 jaren, te rekenen van de 1e januari van het jaar volgende op het sterfjaar van de langstlevende van de

volgende personen: de hoofdregisseur, de scenarioschrijver, de schrijver van de dialogen en degene die ten behoeve van het filmwerk de muziek heeft gemaakt.

Artikel 12, tiende lid, van de Wet op de naburige rechten bevat een vergelijkbare regeling voor met toestemming van de betrokken vervaardigde deepfakes die zijn opgenomen in fonogrammen. Dit betreft voice clones. Voor de (audio) deepfake van een persoon die met toestemming van de betrokkene in een bepaald fonogram is opgenomen, vervallen de rechten, bedoeld in artikel 7c, in afwijking van het in het achtste lid bepaalde, ten aanzien van die deepfake gelijktijdig met het recht van de fonogrammenproducent op dat fonogram. Blijkens art. 12, vierde lid van de Wet op de naburige rechten vervallen de rechten van producenten van fonogrammen door verloop van 70 jaren te rekenen van de 1e januari van het jaar, volgend op dat waarin het fonogram is vervaardigd, in het verkeer gebracht of openbaar gemaakt.

In de onderdelen I tot en met N van artikel I wordt voor het naburig recht met betrekking tot deepfakes van een persoon aangesloten bij reeds bestaande artikelen in de Wet op de naburige rechten met betrekking tot de civiele en strafrechtelijke handhaving van naburige rechten.

Artikel I, onderdeel I (Artikel 15e [verbod tegen internet tussenpersoon])

Via deze aanpassing van artikel 15e van de Wet op de naburige rechten kan de rechthebbende bij de rechter vorderen dat internettussenpersonen wier diensten door derden worden gebruikt om inbreuk op zijn naburig recht te maken, bevelen de diensten die worden gebruikt om die inbreuk te maken, te staken.

Artikel I, onderdeel J (Artikel 16 lid 2 [winstafdracht mogelijk])

Door deze wijziging van artikel 16, tweede lid, van de Wet op de naburige rechten kan de rechthebbende naast schadevergoeding vorderen dat degene die inbreuk op zijn recht heeft gemaakt wordt veroordeeld de door deze ten gevolge van de inbreuk genoten winst af te dragen en dienaangaande rekening en verantwoording af te leggen.

Artikel I, onderdeel K (Artikel 19a [verwijderen of wijzigingen elektronische informatie])

Op grond van deze wijziging van artikel 19a van de Wet op de naburige rechten wordt het onrechtmatig om elektronische informatie betreffende het beheer van rechten met betrekking tot een deepfake te verwijderen of te wijzigen.

Artikel I, onderdelen L, M en N (Artikelen 21, 22 en 24 [strafbepalingen])

Via deze aanpassing van de strafbepalingen 21, 22 en 24 van de Wet op de naburige rechten wordt het inbreukmakend gebruik van deepfakes strafbaar.

Artikel I, onderdeel O (Artikel 32 [toepassingsbereik])

Via dit onderdeel wordt een lid aan artikel 32 van de Wet op de naburige rechten toegevoegd, op grond waarvan het nieuwe naburig recht voor deepfakes van personen geldt voor ieder natuurlijk persoon, ongeacht zijn herkomst, nationaliteit of verblijfplaats. Een uitzondering geldt voor de aanspraak op een thuiskopievergoeding die voortvloeit uit het laatste zinsdeel van artikel 11 van de Wet op de naburige rechten waarin artikel 16c en verder van de Auteurswet van overeenkomstige toepassing is verklaard. Deze aanspraak geldt alleen voor

onderdanen van EU en EER landen.

Artikel II [Inwerkingtredingsdatum]

Dit artikel regelt de inwerkingtreding van de voorgestelde wet, welke zal plaatsvinden op een bij koninklijk besluit te bepalen tijdstip, dat voor de verschillende artikelen of onderdelen daarvan verschillend kan worden vastgesteld.

Artikel III [Citeertitel]

Dit artikel geeft de citeertitel van de voorgestelde wet.

Dra!